

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 3/2013 rd

Statsrådets redogörelse till riksdagen om verkställandet och utfallet av regionförvaltningsreformen

Till förvaltningsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 5 mars 2013 statsrådets redogörelse om verkställandet och utfallet av regionförvaltningsreformen (SRR 1/2013 rd) till förvaltningsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att social- och hälsovårdsutskottet ska lämna utlåtande i ärendet till förvaltningsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Tarja Hyvönen och överinspektör Mikko Saarinen, finansministeriet
- finanssekreterare Carolina Sierimo, social- och hälsovårdsministeriet
- biträdande justitieombudsman Jussi Pajuojä, riksdagens justitieombudsmans kansli

- direktör Katariina Rautalahti, Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården
- direktör Satu Koskela och överinspektör Samuel Haataja, Regionförvaltningsverket i Södra Finland
- ansvarsområdesdirektör Sirkka Jakonen, Regionförvaltningsverket i Östra Finland
- enhetschef Pirkko Pakkala, Regionförvaltningsverket i Sydvästra Finland
- ansvarsområdesdirektör Margit Pääta, Regionförvaltningsverket i Norra Finland
- utvecklingschef Ulla Karvo, Finlands Kommunförbund
- generalsekreterare Vertti Kiukas, SOSTE Finlands social och hälsa ry.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av

- Regionförvaltningsverket i Lappland
- Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

I samband med regionförvaltningsreformen förutsatte riksdagen att regeringen lämnar en detaljerad redogörelse för verkställandet och utfallet av reformen. Redogörelsen omfattar en beskrivning och utvärdering av verkställandet och utfallet av reformen samt även vissa riktlinjer för den

fortsatta utvecklingen av regionförvaltningen. Däremot ingår ingen separat granskning av styrningen, tillsynen och tillståndsförvaltningen i fråga om social- och hälsovårdsväsendet.

Regeringens allmänna omdöme om reformen är att den i huvudsak har varit lyckad. Utskottet har erfarit att tillsynen av social- och hälsovår-

den nu är mer systematisk och enhetlig än tidigare. Enligt utredningar har klagomålen och anmälningarna om missförhållanden inom social- och hälsovården ökat. Samtidigt har regionförvaltningsverken fått nya uppgifter genom de nationella tillsynsprogrammen. Kommunerna har i dag svårt att hitta tex. kompetenta socialarbetare och det blir allt vanligare att kommunerna anlitar privata tjänster. Det har medfört ett ökat behov av tillsyn och styrning och mer arbete för tillståndsförvaltningen. Det är enligt social- och hälsovårdsutskottet nödvändigt att stärka medborgarnas rätt till jämlik och god service genom vidareutveckling av verken och arbetsfördelningen mellan dem samt genom att se till att tillsynen och styrningen får de resurser som krävs.

Regionförvaltningsverkens uppgifter och resurser

Regionförvaltningsverken övervakar att social- och hälsovårdstjänsterna håller den nivå som förutsätts i lag och beviljar tillstånd för privata regionala serviceproducenter inom social- och hälsovården. De är också tillstånds- och tillsynsmyndighet i fråga om servering av och detaljhandel med alkoholdrycker. Vid regionförvaltningsverken sköts social- och hälsovårdsfrågorna av ansvarsområdet basservice, rättsskydd och tillstånd.

Enligt redogörelsen har regionförvaltningsverken haft framgång i satsningarna på kundorientering. I de första enkäterna var kunderna allra nöjdast med myndighetstillsynen. De sämsta betygen fick verken inom rättsskyddsfrågor, t.ex. i fråga om handläggningen av klagomål, besvär och rättelseyrkanden. Det krävs fortsatta satsningar på kundorientering, så de insatser som nämns i redogörelsen bör genomföras.

Enligt inkommen utredning har verken uppnått de mål som ställdes upp för personalminskningen, men de minskande resurserna har gjort det svårare att fullgöra de lagfästa uppgifterna. Inbesparingar har förutom i personalkostnaderna gjorts inom lokal- och IKT-kostnaderna. Utskottet konstaterar att resursminskningen lett till problem inom tillsynen och styrningen av soci-

al- och hälsovården. Dessa problem måste absolut lösas.

I fråga om tillsynen av social- och hälsovården framgår det av redogörelsen att varken behandlingstiderna för klagomål eller antalet inspektioner har nått upp till målen i resultatavtalen. Målsättningen är att behandlingstiden för klagomål inom social- och hälsovården ska vara i genomsnitt 8 månader. Förra året varierade den genomsnittliga handläggningstiden för klagomål mellan 8,3 och 13 månader. Biträdande justitieombudsmannen tar i sitt utlåtande upp ett enskilt fall där avgörandet i ett klagomål gavs först efter 3 år och 8 månader. I fråga om inspektioner har till exempel regionförvaltningsverket i Södra Finland som mål att inspektera 10 procent av de privata social- och hälsovårdsenheter som ger service dygnet runt. År 2011 inspekterades endast 3 procent och förra året 2,5 procent av verksamhetsenheterna.

Också klagomålen och tillsynsärendena inom barnskyddet har ökat, och de nationella tillsynsprogrammen innebär fortsatt ökande uppgifter inom detta fält. Enligt uppgifter till utskottet har tillsynen över barnskyddet otillräckliga resurser i jämförelse med de ökande arbetsuppgifterna. Till exempel har regionförvaltningsverket i Norra Finland enligt egen uppgift under de senaste åren inte haft möjlighet att lägga ens ett helt årsverke på tillsynen av barnskyddet. Barnskyddstjänster produceras av 58 privata serviceleverantörer i regionen. Utgår man från målsättningen för inspektionerna innebär det i runda tal att varje serviceleverantör kan besökas för tillsyn och styrning endast en gång per tio år. För att säkra ett gott barnskydd ser utskottet det som viktigt att regeringen tar fram kvalitetsrekommendationer för barnskyddet och snabbt startar ett nationellt program för tillsynen över det kommunala barnskyddet.

I resultatavtalsförhandlingarna har verken framfört att de förlängda behandlingstiderna medför att personalresurserna inte räcker till för den förebyggande tillsynen. Enligt finansministeriet har de personalminskningar som förutsätts i produktivetsprogrammet i högre grad riktats till andra områden än social- och hälsovårdsmi-

nisteriets förvaltningsområde. Produktivitetsprogrammet förutsatte att antalet anställda inom detta förvaltningsområde skulle minska med 3,4 procent mellan 2010 och 2012. Förra året fick verken 1,5 miljoner euro i extra anslag genom en tilläggsbudget, och i årets budgetförslag reserverades ett engångsanslag på 1,7 miljoner för miljötillståndsärenden och uppgifter inom social- och hälsovården. Utskottet ser det som nödvändigt att tillsynen över social- och hälsovården ges de behövliga resurserna, så att tyngdpunkten kan läggas på förebyggande tillsyn på det sätt som avses i de strategiska målen för tillsynen.

Arbetsfördelningen mellan Valvira och regionförvaltningsverken

Ett mål med reformen var att stärka och skapa större tydlighet i styrningen, tillsynen och tillståndsförvaltningen inom social- och hälsovården. Ett led i denna strävan var att Valviras verksamhetsområde utvidgades till bland annat socialväsendet. Enligt regionförvaltningsverkens svar på en enkät från finansministeriet har resurser vid verken överförts till Valvira, men de arbetsuppgifter som var knutna till de överförda resurserna utförs dock fortfarande vid regionförvaltningsverken. Valvira anser å sin sida att resursöverföringarna inte har räckt till för de nya, riksomfattande uppgifterna. Utskottet fäster i detta sammanhang dessutom uppmärksamhet vid den bristfälliga tillsynen över den social- och hälsovård som ligger på kommunernas ansvar. De som svarade på enkäten ansåg att såväl regionförvaltningsverken som Valvira har otillräckliga resurser i förhållande till de givna arbetsuppgifterna. Regionförvaltningsverkens representanter påpekade vid utskottets utfrågning att det finns en diskrepans mellan målen i resultattalen och de tilldelade resurserna.

Enligt redogörelsen ska samarbetet mellan regionförvaltningsverken och Valvira utvecklas och Valviras roll i förhållande till regionförvaltningsverken klargöras. Behovet av ett klargörande har aktualiserats också genom justitieombudsmannens laglighetskontroll; det har i prakti-

ken visat sig vara oklart vilken myndighet som ska sköta vissa tillsynsärenden. Oklarheter av detta slag kan i regel förebyggas genom tydligare anvisningar. Valvira har dock inte befogenhet att övervaka regionförvaltningsverkens arbete eller att ålägga dem att handla enligt Valviras anvisningar.

I regeringsprogrammet sägs det att Valviras samordnande och styrande roll i förhållande till regionförvaltningsverken ska stärkas och utökas genom lagstiftning och andra åtgärder. Det är välkommet att social- och hälsovårdsministeriet har tillsatt en arbetsgrupp som, i enlighet med målet i regeringsprogrammet, ska fokusera på utvecklingen av samarbetet och arbetsfördelningen. Organisationen måste vara så klar och enkel som möjligt också ur medborgarnas synvinkel.

Informationsförvaltning

Riksdagens biträdande justitieombudsman Jussi Pajuojä beskriver i sitt utlåtande regionförvaltningsverkens ärendehantering som rörigt. Det har varit svårt och arbetsdrygt att ta reda på om ett klagomål tagits upp för behandling vid regionförvaltningsverket. På grund av brister i datasystemen har det dessutom varit svårt att få veta vem som handlägger ett ärende och om ärendet eventuellt redan är avgjort. Regionförvaltningsverken har framfört att registret över privata serviceleverantörer inom social- och hälsovården (Valveri), som infördes i oktober 2011, fungerar dåligt och inte har kunnat tas i effektivt produktionsbruk. Enligt utskottets uppfattning medför bristerna i datasystemen onödigt arbete och förvärrar därigenom verkens resursbrist. Utskottet anser att det brådskar med att utveckla datasystemen och bygga upp ett fungerande ärendehanteringssystem.

Ställningstagande

Social- och hälsovårdsutskottet anför

att förvaltningsutskottet beaktar det som sägs ovan.

ShUU 3/2013 rd — SRR 1/2013 rd

Helsingfors den 10 april 2013

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Juha Rehula /cent
vordf. Anneli Kiljunen /sd
medl. Outi Alanko-Kahiluoto /gröna
Johanna Jurva /saf
Laila Koskela /saf
Merja Kuusisto /sd

Sanna Lauslahti /saml
Lasse Männistö /saml
Annika Saarikko /cent
Hanna Tainio /sd
Lenita Toivakka /saml
Anu Vehviläinen /cent.

Sekreterare var

utskottsråd Harri Sintonen.